TEATTERIKESKUS
Teatercentrum · Theatre Centre

Teatterikeskus ry:n lausunto eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle
9.10.2018

Aihe: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 Taide ja kulttuuri (luku 29.80) sekä VOS-uudistuksen eteneminen

- **Esittävän taiteen harkinnanvaraisiin tukiin merkitty 1 milj. euron korotus tulee kentälle todelliseen tarpeeseen. Se on kuitenkin täysin riittämätön lisäys rahoitustilanteen korjaamiseksi, mihin tarvittaisiin 20 milj. euroa.**
- **VOS-toimijoiden henkilötyövuoden hintaan suunniteltu leikkaus ei tuo todellisia säästöjä, koska se kurjistaa teattereiden tilannetta entisestään ja heikentää korkeasti koulutetun alan työllistämismahdollisuuksia.**
- **VOS-järjestelmän uudistamistyötä tulee jatkaa ja sen rinnalla tulee edelleen tarkastella Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa ja rahoitusta.**

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2019 on rahapelitoiminnan voittovaroista taiteen ja kulttuurin tukemiseen tarkoitettu 8 miljoonan euron lisäys, joista 1 miljoona kohdennetaan esittävän taiteen ns. vapaan kentän rakenteelliseen muutokseen eli Taiteen edistämiskeskuksen jakamiin uusiin 3-vuotisiin toiminta-avustuksiin. Vapaan kentän esittävän taiteen ryhmiä laajasti edustava **Teatterikeskus on iloinen että kentän rahoitustilannetta on nyt alettu korjata**. On myös hyvä että vapaan kentän rakennetta kehitetään VOS-uudistusta tehneen työryhmän ehdottamalla tavalla. **Nyt luvattu kertaluontoinen 1 miljoona ja kevään kehysriihessä vuodelle 2020 luvattu 3 miljoonaa[1] ovat kuitenkin täysin riittämättömiä summia nykyisen rahoitusvajeen korjaamiseen.** Koska yksittäisiä miljoonia on jakamassa valtavan laaja esittävän taiteen vapaa kenttä, todellinen vaikutus yksittäisen toimijan tai genren taloudellisten edellytysten parantamiseen jää pieneksi.

Kaikkia VOS-uudistuksen yhteydessä ehdotettuja toimenpiteitä vapaalle kentälle ei myöskään pystytä tällä rahoituksella käynnistämään: esimerkiksi **uudistuksessa ehdotetut 5-vuotiset kehittämisavustukset jäävät vielä kokonaan puuttumaan**. Ehdotetulla miljoonan lisärahoituksella ei myöskään vielä päästä tekemään esittävän taiteen vapaalla kentällä sitä todellista kehitystyötä, joka nostaisi useampia ryhmiä lähemmäs nykyisten VOS-toimijoiden rakenteen ja toiminnan tasoa, ja sitä kautta mahdollistaisi uusien ryhmien hyväksymisen VOS-järjestelmän piiriin.

Jos esittävän taiteen vapaan kentän rakennetta haluttaisiin uudistaa kunnolla ja rahoitustilanne korjata kestävälle tasolle, **tarvittaisiin määrärahoihin pysyvä, indeksiin sidottu 20 miljoonan euron korotus**. Lisärahoituksella pystyttäisiin **turvaamaan nykyisten toimijoiden toimintaedellytykset**, parantamaan avustusten pitkäjänteisyyttä sekä poistamaan palkattoman työn tekeminen (7,5 milj.), **nostamaan uusia toimijoita toiminta-avustuksen piiriin** (7,5 milj.)

[1] Kehysriihessä luvattiin VOS-uudistuksen osittaiseen täytäntöönpanoon yhteensä 7 miljoonaa, joista 4 miljoonaa museoille ja 3 miljoonaa esittävän taiteen harkinnanvaraisiin avustuksiin.

sekä **varaamaan rahoitusta erilaisiin vapaan kentän kehittämishankkeisiin** ja vahvistamaan välittäjäportaan toimijoiden, esimerkiksi tuotantoalustojen toimintaa (5 milj.).

Valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvien teattereiden rahoitukseen on luvassa tuntuva vähennys kun henkilötyövuoden hintaan ehdotetaan jopa 2,64 % leikkausta vuodelle 2019. **VOS-laitoksilta tehtävät säästöt ovat valtion budjettikokonaisuuden näkökulmasta minimaalisia mutta iskevät ankaralla tavalla elinvoimaiseen ja työvoimavaltaiseen alaan huonontaen korkeasti koulutettujen ammattilaisten työllistymismahdollisuuksia.** VOS-teatterit ovat jo vuosia taistelleet heikentyvän rahoitustilanteen kanssa, mikä on johtanut jatkuvan säästöpaineen alla elämiseen ja esimerkiksi vierailevien freelance-taiteilijoiden palkkaamisen vähentämiseen. **Erityisesti pienillä ja keskisuurilla VOS-toimijoilla leikkausten vaikutukset kumuloituvat** kun ne menettävät henkilötyövuosia leikkausten vuoksi, eikä niillä ole ns. henkilötyövuosipuskuria jolla paikata tilannetta. Leikkausten vaikutukset tulevat olemaan siis yksittäistä vuotta pitkäkestoisempia.

VOS-uudistuksen eteneminen laitettiin keväällä VOS-teattereiden ja -orkesterien osalta jäihin eikä valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2019 ole varattu rahoitusta uudistuksen eteenpäin viemiseen. **Kentän toiminnan kannalta olisi kuitenkin tärkeää että uudistamistyötä edelleen laaja-alaisesti jatkettaisiin. VOS-järjestelmän kehittäminen vaatii lisäksi sen vaikuttavuuden arviointia ja pilotointia.** Olisi syytä selvittää tarkemmin esimerkiksi miten ehdotetut painokertoimet vaikuttaisivat nykyisten pienten ja keskisuurten teattereiden rahoituksen ja toiminnan kehitykseen. Kuten jo alkuvuodesta valmistuneen VOS-työryhmän ehdotuksesta voitiin todeta, uudistusta on mahdotonta tehdä kustannusneutraalisti. Sekä uudistuksen edelleen kehittämiseen että lopulta toimeenpanoon tulisi varata riittävä rahoitus lähivuosille.

Samaan aikaan kun VOS-järjestelmää uudistetaan, tulisi tarkastella myös Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) rahoitusta, asemaa ja toimintaa. Teatterikeskuksen mielestä koko vertaisarviointijärjestelmän toimintamallia pitäisi pohtia uudestaan, Taikea koskeva laki tulisi uudistaa ja sille tulisi suunnata riittävät resurssit toimintaansa. Tavoitteena on läpinäkyvyyden lisääminen, vertaisarviointijärjestelmän kehittäminen ja hakijoiden oikeusturvan varmistaminen.

Taiteeseen ja kulttuurin sijoitetut rahat tulevat yhteiskunnalle takaisin moninkertaisina sekä taloudellisten että esimerkiksi taiteen tuottaman hyvinvoinnin lisääntymisen kautta. Riittävällä julkisella tuella varmistetaan työvoimavaltaisen koko Suomen kattavan esittävän taiteen alan toimintakyky, ammattimaisuus ja laadukas taiteellinen sisältö. Riittävä julkinen tuki turvaa teattereille sellaiset tuotannolliset resurssit, joiden avulla ne pystyvät kasvattamaan omarahoitusosuuttaan, mikä luo lopulta itseään ruokkivan positiivisen talouden kierteen.

Kaisa Paavolainen, vt. toiminnanjohtaja
Teatterikeskus ry

Anna Veijalainen, puheenjohtaja
Teatterikeskus ry